

na príspevkov prednesených v rámci tejto sekcie by mohla byť pokojne prezentovaná aj v niektorých iných sekciách.

Na záverečnom spoločnom zasadnutí konferencie garanti oboznámili účastníkov s priebehom a závermi rokovania jednotlivých sekcií. Spostrením a obohatením konferencie bol aj slávnostný rout na hrade Šternberk,

kde neformálne diskusie nadviazali na oficiálne rokovanie konferencie.

Konferencia Človek na prelome tisícročí bola dobrým a nasledovaniahodným príkladom interdisciplinárneho dialógu, ktorý môže byť jednou z ciest zo súčasného krízového postavenia človeka i celého ľudstva.

Ivan Klinec

Kultúra a životné prostredie

V nových priestoroch Fakulty ekológie a environmentalistiky TÚ Zvolen v Banskej Štiavnici sa v dňoch 15.–17. októbra 1998 uskutočnil už IV. ročník medzinárodnej konferencie **Kultúra a životné prostredie** s ústrednou témou **Kultúrna krajina pre ekologické siete**.

Organizačne toto podujatie zabezpečila, rovnako ako po iné roky, Katedra UNESCO pre ekologické vedomie a trvalo udržateľný rozvoj Fakulty ekológie a environmentalistiky TÚ Zvolen v spolupráci s Rakúskym ústavom pre východnú a juhovýchodnú Európu a Ústavom krajinnej ekológie SAV pod záštitou Slovenskej komisie pre UNESCO.

Na konferencii sa stretlo 80 účastníkov, z toho 30 zo zahraničia (z Dánska, USA, Maďarska, Bieloruska, Českej republiky, Rakúska, Poľska a Nemecka) a 50 zo Slovenska.

Nosnou témou tohoročnej konferencie boli ekologické siete v kultúrnej krajine, na čo nadväzovali aj témy jednotlivých konferenčných zasadnutí – *Úloha ekologických sietí v kultúrnej krajine – teoretické a metodologické aspekty, Kultúrna krajina a ekologické siete – Národné príklady a stratégie, Čiastkové proky ekologických sietí, Kultúrne krajiny – výskum, vzdelávanie, prax.*

Prednesené príspevky obsiahli veľmi široký záber problematiky, od teoretických štúdií až po aplikácie v konkrétnych podmienkach a prostredí. Zaujímavé bolo porovnanie

rôznych prístupov k téme konferencie v jednotlivých prednáškach autorov z rôznych krajín.

Posledný deň podujatia – 17. október – bol venovaný exkurzii účastníkov do okolia Banskej Štiavnice, kde mali možnosť vidieť kultúrnu krajinu úplne zmenenú dvojtisícročným vplyvom človeka i reálnu existenciu ekologických sietí v území zapísanom do zoznamu Svetového prírodného a kultúrneho dedičstva UNESCO.

Závery konferencie

- Kultúrna krajina je výsledkom vplyvu človeka na jeho okolie a má prírodný a kultúrny aspekt, reprezentovaný v priestore a čase. Jej súčasťou sú aj ekologické siete, pri ktorých je dôležité zdôrazniť ich živé funkcie a uvedomiť si, že "sieť nie je len kostra

podporujúca tkanivo". Hoci sa ekologické siete v krajinnej ekológii chápu ako cesty rozširovania rastlín a živočíchov, ekologické siete a kultúrna krajina by sa mali chápať ako celok.

- V nedávnej minulosti boli ekologické siete nesprávne klasifikované iba v zoznamoch chránených území, mapovaniach vzťahujúcich sa k ochrane a definovali sa ako hlavné "zelené" štruktúry a ekologické infraštruktúry. To, že sú funkciou reálne existujúcej krajiny, sa zanedbávalo.

- Krajiny ako jadrové územia, koridory, prechodné zóny či bariéry sú zvyčajne multifunkčné biotopy, ktoré sa môžu chápať ako ostrovy alebo celky v matici.

- Treba spojiť krajinnoekologické plánovanie s regionálnou politikou a akceptáciou hlbšej účasti verejnosti.

- V čase prevládajúcich socioekonomických zmien by sa predpovede mali tvoriť s ohľadom na ekologické vplyvy rôznych kultúrnych krajín.

- Na zabezpečenie spojenia ekologických sietí je nevyhnutná spolupráca v hraničných zónach.

Roman Čajka
Andrea Suranová
Sami Samuel

Priestorový rozvoj v európskom kontexte

Ulrich Graute (ed.): **Sustainable Development for Central and Eastern Europe – Spatial Development in the European Context**. Springer-Verlag, Berlin, Heidelberg, New York 1998. 314 strán.

Pojem udržateľnosť rozvoja sa stal v tomto desaťročí všadeprítomným. Možno práve preto má odborník a čoraz viac aj laická verejnosť dojem, že sa

jeho používaním ako politického hesla samotný obsah tohto pojmu degraduje skôr, ako je vedecky dôsledne definovaný. Urbanizmus a priestorový rozvoj vo všeobecnosti sú oblasti, v ktorých mnohé z obsahových stránok pojmu udržateľnosť rozvoja boli prirodzene prítomné už desaťročia. Napriek tomu, že v niektorých krajinách (napr. SRN) sa princíp udržateľnosti už stal i legislatívne zakotveným východiskom riadiacich a plánovacích činností na poli priestorového rozvoja, diskusia o vedeckých a praktických aspektoch jeho implementácie je stále aktuálna.

V edícii "Central and Eastern European Development Studies" vyšla v tomto roku pre Slovensko, ako jednu zo stredoeurópskych krajín, veľmi zaujímavá publikácia, ktorú jej editor, Ulrich Graute z drážďanského Inštitútu pre ekologický priestorový rozvoj (IÖR) nazval "Udržateľný rozvoj pre strednú a východnú Európu – Priestorový rozvoj v európskom kontexte. Knižka obsahuje príspevky 25 autorov z 11 krajín. Slovenská republika síce nie je priamo autorsky zastúpená, avšak pre nášho čitateľa je zaujímavá nielen poskytnutím prehľadu o aktivitách Európskej únie na ceste k celoeurópskej politike priestorového rozvoja (časť 1) a mnohými inšpiratívnymi informáciami zo stredo- a východoeurópskych regiónov (časť 2), ale i priamo analýzami a úvahami o udržateľnom priestorovom rozvoji dotýkajúcimi sa priamo územia SR. Ide predovšetkým o príspevky rakúskych autorov – problematike dopravy po Dunaji je venovaný článok Petra Schneidewinda a analýza Wilfrieda Altingera, Gunthera Maiera a Jarka Fidrmuca sa zaoberá cezhraničným rozvojom regiónu Viedeň/Bratislava.

Publikovanie tohto akoby zborníka príspevkov možno hodnotiť ako cenný príspevok k informovanosti odbornej i laickej verejnosti o problematike priestorového rozvoja v európskom kontexte s dôrazom na parciálne aspekty jeho udržateľnosti. Predovšetkým prvá časť a príspevky Isoldy Rochovej a Viktora Freihera von Malchus skutočne môžu naplniť očakávania čitateľov siahajúcich po tejto publikácii či už z profesionálneho, alebo osobného záujmu. Od výberu ostatných príspevkov by sa očakávala väčšia vyváženosť, a to predovšetkým priestorovo (dominuje Pobaltie a východná Európa), a jednak väčšia tematická koncepcnosť (zачytenie stavu, analýzy, koncepčné úvahy). Určite by tiež prospelo, keby boli publikované viaceré, možno i protichodné pohľady na rozvoj jednotlivých regiónov (napr. v prípade regiónu Bratislava/Viedeň) vychádzajúce z rôzneho odborného zamerania, profesnej príslušnosti či pôvodu autorov.

Rozhodne zaujímavý je perspektívny pohľad prezentovaný v príspevku samotného editora publikácie Ulricha Grauteho, ktorý je jediným príspevkom časti označenej ako "Pers-

pektíva". Zaslúžil by si oveľa viac priestoru ako osem strán a isté uvoľnenie od miestami strnulo pôsobiacej väzby na oficiálne dokumenty Európskej únie. Predovšetkým v časti venovanej budúcnosti priestorového výskumu by sa od knižky gestarovanej inštitúciou s takým fundovaným tímom, ako je Inštitút pre ekologický priestorový rozvoj v Drážďanoch, očakávalo oveľa viac.

Publikácia je viac faktografickým materiálom ako prácou podnecujúcou vedeckú diskusiu, čo je však otázkou cieľov, ktoré si zostavovatelia dali

a neuberá jej na kvalite. Vzhľadom na stav odbornej diskusie na tému udržateľnosť a priestorový rozvoj by bolo veľmi vítané, keby sa zostavovatelia a vydavatelia odhodlali na ďalší krok, a po tejto informačno-analytickej publikácii priniesli čitateľom ďalšiu podobnú knižku venovanú vlastnej vedeckej diskusii na tému princípov, kritérií a nástrojov na zabezpečenie udržateľnosti priestorového rozvoja v celoeurópskom kontexte.

Maroš Finka

Ochrana kultúrneho dedičstva v praxi

Igor Krpelán: **Pokračovanie rodu. Úpravy objektov ľudovej architektúry.** Vydavateľstvo Jaga group, Bratislava 1998, 112 strán.

V priebehu nedávnych desaťročí u nás zaniklo nesmierne množstvo cenných objektov ľudovej architektúry. Ideologicky sa táto tendencia podporovala, veď išlo o likvidáciu starých foriem, vyhlasovaných za prežitok. Tomuto prúdu sa snažili vzdorovať pamiatkari a neprofesionáli, ktorým záležalo na kultúrnom dedičstve, napr. aj známa skupina bratislavských ochráncov. Úspech v podobe vyhlásených rezervácií bol vlastne anomáliou proti všeobecnému prúdu. Mnoho otázok v tomto smere zostalo dodnes nedoriešených, nedopovedaných.

Na ne sa snaží hľadať konkrétne odpovede Igor Krpelán, architekt s bohatou praxou a dôvernou znalosťou technických i výtvarných stránok ľudovej architektúry. Málokto sa doteraz odvážil povedať, že napr. oravské drevenice by mohli aj v dnešných časoch slúžiť na dobré trvalé bývanie. Igor Krpelán nazval takúto snahu "pokračovaním rodu", snaží sa vziť do situácie, ako by túto otázku riešili niekdajší staviteľia ľudových domov, keby boli na jeho mieste. Na pätnástich príkladoch konkrétnych objektov z Oravy dokumentuje možnosti citlivo ich prispôsobiť pre dnešné využitie. Uvádza výkresy pôdorysov i pohľadov, pôvodného stavu i navrhnutých úprav. Dva z uvedených príkladov sú dokladmi

hotových realizácií pre muzeálne, výstavne účely (farbiarsky dom z Dolného Kubína a horáreň na Slanej Vode). U ostatných príkladov autor pre isté pochopiteľné príčiny neuvádza konkrétne miesto, aj keď ide o skutočné objekty.

Okrem týchto projektov sa autor v knihe zaoberá základnou charakteristikou oravských ľudových drevených domov, ich konštrukčným a dispozičným riešením i detailami, zmiňuje sa aj o prijateľných nových konštrukčných riešeniach. Materiál dopĺňa fotografickou prílohou, v ktorej uvádza a komentuje úspešné i nevhodné príklady realizácií. Kniha obsahuje aj dva príklady obnovy ľudovej architektúry zo zahraničia – z Čiech a Békešskej Čaby – Slovákmi založeného mesta v Maďarsku. Pritom ide o objekty oproti Orave štýlovo i materiálovo odlišné, zastupujúce hlinenú architektúru. Autor v predhovore vyslovuje nádej, že knihou pomôže vytvoriť medzičlánok k novej architektúre slovenskej dediny, nadväzujúcej na tradičné hodnoty. Nepoddáva sa prúdu, ale volí si nepohodlnú, nekonvenčnú cestu.

Pred niekoľkými rokmi som mal možnosť vidieť tradičné stavby na švajčiarskom vidieku, zachované a stále využívané na bývanie. Dá sa to uskutočniť aj u nás, netreba sa radikálne zbavovať kultúrneho dedičstva. Kniha Igora Krpelána je slovom do diskusie ako pozitívnym činom prekonávať predsudky proti tradičným hodnotám na našom vidieku a pristupovať k ľudovej architektúre zodpovednejšie, na prospech celého vidieckeho prostredia a vidieckej krajiny.

Igor Thurzo